

jen 30 členů obecního zastupitelstva, poněvadž klesl počet obyvatelstva pod 5000 (6 nár. dem., 7 živn., 1 rep., 8 lid., 5 čs. soc., 2 soc. dem., 1 kom.).

Agendu městského úřadu vedl městský tajemník a důchodník. Vedle nich zde byli zaměstnáni asistenti, účetní úředník, správce elektrárny, účetní městské elektrárny s praktikantkou a výpomocnou silou. Službu policejní vykonávali čtyři městští strážníci, dva hajní pečovali o lesní majetek. Dále byli ve službách obce hrobník a ponocný, takže obec měla 16 zaměstnanců vedle dalších zaměstnanců v elektrárně.

Stanislav Dvořák

VÁCLAV NOVÁK

Na Jedlině v čp. 8, která se Slemenem patří k nejbližšímu okolí Rychnova nad Kněžnou, se 28. září 1889 manželům Novákovým narodil syn a po našem českém patronu dostal jméno Václav. Bystrý chlapec, toužící po vzdělání, si z vesnické školy odnesl dobrý základ pro studium (1902—1910) na rychnovském gymnasiu. Odtud odešel studovat na filosofickou fakultu do Prahy (1910—1914) a chtěl se věnovat profesorskému povolání. Vypukla I. světová válka a studující filosofie Novák byl poslán na frontu, kde zůstal až do svého zranění a po léčení se vrátil domů až v r. 1917. První učitelské místo nastoupil na tehdejší reálce v Kostelci n. Orli. Po převratě byl přeložen na reálku do Hradce Králové (1918—1921), tři roky pobyl v Nové Pace a od roku 1924 plných devět let na obdobném ústavu v Jaroměři. Potom už definitivně opustil venkov, aby působil v Praze, na reálném gymnasiu v Libni, na reálném gymnasiu Charlotty Masarykové v Praze I. (1934—1939) a konečně v Michli, kde byl v letech 1939—1943 správcem ústavu. Přišla druhá světová válka a násilným německým okupantům byl vlastenecký postoj ředitele Nováka nepohodlný a příliš nebezpečný. Za hejdrichiády byl zákrokem německého zem. škol. inspektora Wernera suspendován a nuceně poslán do pense. Byla to pro prof. Nováka krutá leta, jen jeho nezlomná víra ve šťastnější dějinný zvrst pro náš národ mu dodávala sílu k práci na řadě regionálních studií aj. V roce 1945 se mu dostalo reaktivace jako profesora reál. gymnasia v Praze-Břevnově a poslední rok na střední škole soc. zdravotní v Praze I. - Podskalí, odkud v roce 1950 odešel už definitivně do důchodu. Na každé prázdniny se Novákova rodina vracela do Rychnova n. Kn. a tak i potom si jej zvolila za místo trvalého pobytu.¹⁾

Činnost veřejná a osvětová: povolání pedagoga umožňovalo prof. Novákovi široce rozvinout svoji přednáškovou činnost, kterou zahájil už v roce 1912²⁾ a pokračoval v ní soustavně až do roku 1933, kdy opustil Jaroměř. Náměty byly různé, přizpůsobené potřebám venkova, slavnostním příležitostem, výročím, občanské výchově na Hradecku aj. Do Sokola v Hradci Králové i v Nové Pace chodíval prof. Novák jako vzdělavatel k rozho-
vorům v oblíbených osvětových minutkách a podobně působil i v mnoha kursech (Husova okr. osvět. sboru v Nové Pace) a přímo v obcích na Jaroměřsku.

Činnost publikační: v mnoha odborných časopisech, zabývajících se problematikou školskou a pedagogickou, bychom našli mnoho Novákových článků. Jeho nesporný význam spočívá v odborných statích z kulturní historie severovýchodních Čech a dějin selského lidu.

Královéhradecký kraj (1914): Raabisace panských dvorů v Přímě a Popovicích na Královéhradecku.

Časopis pro dějiny venkova:

- roč. IX, (1921): Raabův systém a jeho provádění na některých panstvích v Čechách
roč. XIII, str. 90 n. (1925): Panství kumburské a oulibické při smrti Albrechta z Valdštejna
roč. XXV (1938): str. 16, 77, 157, 202: Hrabě Fr. Ant. Špork jako hospodář a vrchnost panství Hradiště Chroustníkova.
- Pod Zvičinou — vlastivědný sborník; č. VIII. (1932—33)
č. VIII. (1932—33), str. 41—48: Královédvorská od válek husitských
č. VIII. (1932—33), str. 39—40: Příběhy krajiny jaroměřské do doby husitské a od doby husitské
č. X. (1935—36), str. 82 n: K dějinám školství na Královédvorská.
- Venkov (z r. 1926), čís. 116:
Podorlicko v českých dějinách
- Pokrok, časopis, roč. 1925, čís. 26—28:
Parcelace velkostatků v 18. století (panství města Hradec Králové)
- Pokrok, časopis, (1926), čís. 2—16:
Přehled dějin selského lidu českého (Vyšlo pak téhož roku jako separát)
- Výroční zpráva st. reálky v Jaroměři, 1927—28:
Dějiny jaroměřské střední školy
- Výroční zpráva st. reálky v Jaroměři, 1930—31 a 1931—32:
Archiv při městském muzeu v Jaroměři
- Katalog — Propagační a výstavní trhy, Jaroměř 1929, str. 34—36:
Muzejnictví na Jaroměřsku
- Pod ochranou českobratrské borovice (Dějiny obce Slemena v podorlickokraji) Slemeno 1948
- Časopis spol. přátel starožitností, roč. 62 (1954), str. 229:
Zaniklá ves Lhotka Žalmanova, Tlukačova nebo Žabokrky
- Časopis archivní školy (1931—32), str. 282:
Městský archiv v Rychnově nad Kněžnou
- Časopis Národního muzea, roč. CIV. (1930), Praha, str. 276:
Děti českého vlastence M. S. Patrčky
- Rychnov nad Kněžnou (1258—1958)
700 let města Rychnov n. Kn., 1958
- Stráž osvěty (orgán vzdělávacích spolků a sborů na Královéhradecku) 1926—27
Zprávy o dějepisných dílech z kraje královéhradeckého
Hradecký kraj (1957):
K 700. výročí založení města Rychnova nad Kněžnou
Orlické hory a Podorlicko, sborník, čís. 1 (1968) Rychnov n. Kn.
str. 126—133:
- Jak vznikaly tzv. panské dvory okolo Rychnova n. Kn.

Při výkonu řady funkcí, jimiž byl prof. Novák pověřen a které svědomitě vykonával, dostal se do přímého styku s historiky, památkáři a hlavně kronikáři. Brzy také prof. Nováka požádaly některé obce rychnovského okresu (Lipovka, Liberk, Lukavice, Třebešov, Borohrádek, Hláška a Rampuše) o doplnění svých kronik o nejstarší dějiny. Skromný badatel mnoha vyhověl s pečlivostí i odborností jemu vlastní.

POZNÁMKY

- ¹⁾ Václav Novák: „Pod ochranou česko-bratrské borovice“ (Dějiny obce Slemena v Podorlickém kraji), vyd. 1948.
pozn.: na str. 336—337
uvádí autor část svého životopisu i osvětově literárního díla.
- ²⁾ Cituji z dopisu MOH Rychnov nad Kněžnou ze dne 2. 4. 1969 jeho vlastní vzpomínku: „První přednášku jsem měl o vánočních svátcích roku 1912 v Liberku, kam jsem byl delegován Orličanem, spolkem vysokoškolských posluchačů v Praze, abych přednášel o národopisných poměrech balkánských národů za tehdy propuknuvší balkánské války. Přednáška byla nadšeně přijata, poněvadž do té doby Liberk jako Rokytnice byly častými svědky zápasů s německými nacionalisty o české menšinové školy a cítilo jejich obyvatelstvo se slovanskými národy na Balkáně. Pro mne je to vzpomínka zajímavá, protože právě po 55 letech jsem napsal pro Liberk a okolí (v letech 1965—66) první část obecní kroniky — totiž dějiny od vzniku vsi až asi do 19. stol. — abych vzbudil zájem obyvatelstva pro účel a úkol obecní kroniky.“

Rudolf Zrábek

DĚJINY BOROHRÁDECKÉ TVRZE

August Sedláček se domníval, že borohrádecká tvrz náleží k nejstarším tvrzím v Čechách.¹⁾ Její polohu a způsob obranného zařízení určoval terén. Byla postavena na ostrohu v nejbližším sousedství dnešního zámku, takže byla na východní straně chráněna řekou Tichou Orlicí a na západní straně jednak potokem, jednak hlubokým příkopem, popřípadě vodní nádrží naplňovanou vodou z potoka i ze řeky. Kromě toho chránil tvrz i hliněný násep. Do tohoto obranného zařízení byl zřejmě aspoň částečně zahrnut i panský dvůr, jenž byl pravděpodobně nejstarším objektem Borohrádku.

První tvrz byla jistě vybudována ze dřeva, kterého byl v nejbližším okolí dostatek. Naopak byl nedostatek kamene, který se musel dovážet z velké vzdálenosti. Že byla dobře postavena a na tehdejší dobu opevněna, dokazuje skutečnost, že za císaře a krále Karla IV. sloužila panovníkovi